

ОӘЖ 735-721

КӨПФУНКЦИОНАЛДЫ СПОРТ КЕШЕНДЕРІНІҢ ЛАНДШАФТЫН ДИЗАЙН - ЖОБАЛАУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Куанышбаева Айнель Аманжоловна

ainelamanzholovna@gmail.ru

«Дизайн және инженерлік графика кафедрасы» 2 курс магистранты
Сәулет-құрылыс факультеті, Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-сұлтан, Қазақстан
Ғылыми жетекші – Кусебаев У.К.

Бүгінгі таңда өмірдің жедел қарқыны ішкі потенциалды, денсаулықты - физикалық және ақыл-ойды сақтау керектігін айтқан кезде салауатты өмір салтын ұстану өте маңызды болып табылады.

Соңғы жылдары халықаралық, бүкіләлемдік, аймақтық спорттық іс-шаралар кезінде, сонымен қатар шағын аумақтар деңгейіндегі спорттық инфрақұрылымның дамуы осы бағыттың белсенді көрінісі болды.

Ландшафттық дизайн туралы айтатын болсақ, ол - қала ортасындағы табиғи ландшафтты сақтап қалудың және қоғамдық, жеке аумақтардың әртүрлі масштабтарында табиғаттың үйлесімділігінің ерекше бейнелерін жасаудағы ерекше іс-әрекет ретінде бізге белгілі. Ландшафттық орта сәулет және дизайнда спорттық нысандардың тізімі жасалынған ландшафт құралдары мен әдістерін қолдануды көздейтін спорттық орта тұрғысынан негізі ретінде жасалынған . Бұл ішкі құрылыста дамып, танымал болған жалпақ құрылыстар (стадиондар, әмбебап спорт алаңдары, теннис корттары), қарқынды дамып келе жатқан спорт кешендері (әмбебап фитнес орталықтары, мамандандырылған кешендер, жеңіл атлетикалық алаңдар, фитнес-залдар) жатады [1].

Менің ойымша, спорттық инфрақұрылымды дамытудың заманауи тенденциялары жағдайында спорт нысандарына жаппай қол жетімділікті қамтамасыз ету өте маңызды, сондықтан азаматтар спорттық мәдениетті, салауатты өмір салтын, өзін-өзі жетілдіруді және ұлттың рухани дамуын әлеуметтік мәселелерді шешуде қолдана алады. Осы тұрғыдан алғанда, интегралды табиғи кешендерді - тұрғын аудандардың қол жетімді аймақтарында орналасқан спорт парктерін құру және дамыту маңызды болып табылады, сондықтан оларды төмендегідей бөліп қаратырған жөн:

- тұлғаны дамытудың белсенді әлеуметтік орны;
- бір уақытта көптеген спорт түрлерін дамыту орталығы;
- қала тұрғындары үшін күнделікті жаттығу алаңдары;
- белсенді отбасылық серуендердің орны [2].

Осы сөздерді қолдай отырып, мен шетелдік тәжірибеден мысал ретінде – Краков қаласында орналасқан Лема атындағы тәжірибе саябағы (Польша). Бір таңқаларлығы, бұқаралық даму жағдайында аумақтар ерекше түрде сақталып, азаматтардың жапшай демалуы, белсенділігі, демалысы үшін әдейі бөлінген.

Сурет 1 Лема атындағы тәжірибе саябағы, Краков

Саябақты Ingarden & Ewy сәулет бюросы, Краков қаласының әкімдігі және SIEMACHA серіктестігі, Нова Хута - Нова Санза жобасының серіктестері (Nova Huta, жаңа мүмкіндік)

EQUAL қоғамдық бастамасы бағдарламасы аясында жобаны іске асырған. Бұл саябақ 6 гектар аумақты алып жатыр.

Бақшаға физика заңдарының әртүрлі нұсқаларын көрсететін құралдар орнатылды. Барлық нәрсені бұруға, бұруға және амплитуда, акустика, резонанс деген не екенін түсінуге болады.

Қазіргі уақытта саябақта 60 білім беру моделі бар, оның ішінде айналар, акустикалық телеграф, айналмалы спиральдар, калейдоскоп, кедергі құбылыстарын көрсететін құрылғылар, гидравликалық пресс, құбырлардағы қоңыраулар және т.б. Сонымен қатар әр түрлі музыкалық аспаптармен қатар жасыл желекті лабиринттар орналасқан. Жалпы, сіз көп уақытты өткізетін өте қызықты саябақ.

Басқа қалалық аудандардың орналасуынан айырмашылығы, мұнда спорт нысандарының ландшафтық дизайн ерекшеліктері айқын көрінеді:

- 1) спорттық және мәдени-сауықтыру кешендері сәтті үйлеседі;
- 2) әр түрлі спорт түрлерімен айналысатындарын ескере отырып, «жасыл» аймақтардың, келушілер маршруттарының үйлесімді үйлесімі жасалды;
- 3) шу мен желден қорғауға, күн сәулесінің таралуына қойылатын талаптардың сақталуы;
- 4) жоспарлау және пайдаланылатын орналастыру технологиялары парк аумағына келушілердің жүктеменің жоғары дәрежесін ескерді және оның ландшафтының ұзақ мерзімді тұрақтылығын қамтамасыз етті [3].

Спорттық парктер кешені қарапайым азаматтармен қатар жеңіл атлетикамен немесе командалық спорт түрлерімен айналысатын функционалды аймақтардың барлық мүмкіндіктерін пайдалануға мүмкіндіктері шектеулі жандар үшін ашық ауада серуендеуге және спортпен шұғылдануға қосымша мүмкіндіктер ұсынады. Кешке, демалыс күндері спорт парктері - бұл жасөспірімдер, ересектер волейбол, баскетбол, скейтборд, ролик-коньки ойнауға арналған алаң. Бір қызығы, саябақтардағы қыста көптеген спорт алаңдары тез арада жаппай коньки тебуге айналады [4].

Қорытындылап айтатын болсам, спорттық ғимараттардың жаппай қол жетімділігі - спорт саябақтарын ұйымдастыру болып табылады. Бұл - ұлттың дамуы мен сақталуының ерекше мүмкіндігі. Функционалдылыққа, идеяның толықтығына қол жеткізу, спорт паркінің даралығы ландшафты жобалау сатысында анықталады. Осыған байланысты интеграцияланған көп функционалды табиғи демалыс және спорт кешенін құру үшін жобаны әзірлеу сатысында аумақты жобалаудың келесі принциптерін ұстану ұсынылады:

- 1) Аумақты жобалау тұжырымдамасын жасау кезінде әлеуметті пайдаланушының «портретін» және оның нысандағы артықшылықтарын, функционалды аймақтар кешенін, олардың реттілігі мен ауқымын ескере отырып зерттеңіз. Барлық жас топтары - балалар, жасөспірімдер, ересектер үшін ашық ауада серуендеуге және спортпен шұғылдануға арналған алаңдарды қосыңыз;

- 2) Тұрғын аудандарға қатысты парктік спорт құрылыстарының болуын қамтамасыз ету. Спорттық алаңдарды, қоғамдық көліктердегі жүгіру жолдарын шектеу; жаяу жүргіншілердің қозғалысын және велосипедтерде, роликтерде, скейтбордтарда белсенді қозғалатын адамдарды ажырату. Жүктемелердің қарапайымдылығын және адамдарды тез эвакуациялауды қамтамасыз ететін қондырғылардың орналасуы. Спорт паркі нысандарына қызмет көрсету ыңғайлы болуы үшін жағдайлар жасау;

- 3) Ландшафтық дизайнда қылқан жапырақты ағаштарды, бұталардың, дәнді дақылдардың, далалық көпжылдық гүлдердің немесе альпілік типтердің көмегімен спорттық ғимараттарды жасыл желектерге айналдырыңыз немесе олардың айналасындағы табиғи ортаны қалпына келтіріңіз (мол жемістер, шашыраңқы және жапырақты өсімдіктерді пайдаланбаңыз);

- 4) Жылдың кез-келген уақытында сәндік ортаны қамтамасыз ететін спорт ғимараттарын табиғи ортаның аймақтарымен біріктіріңіз (табиғи немесе жасанды тоғандар, табиғи рельефтер, аллеялар). Жазғы спорт нысандарын қысқы спорт және демалыс

алаңдарына оңай ауыстыруды қамтамасыз ету. Спорт ғимараттарының негізгі нүктелерге бағдарлануын қадағалаңыз;

5) Ландшафт жобасының техникалық бөлігін әзірлеу кезінде табиғи материалдарды - ағаш, тас, қиыршық тас кесектерін пайдалануды ескеріңіз [5].

Ландшафттық ұйымдастыру кешендердің сәулеттік-жоспарлау құрылымының ерекшеліктерімен, сондай-ақ функционалды аудандастыру ерекшеліктерімен анықталады.

Сондай-ақ, спорттық кешендердің рекреациялық көлдің ішінде орналасуы ең қолайлы екендігі анықталды.

Спорт кешендерінің аумақтары, ғимараттары мен құрылыстары спортшылардың психикалық жағдайына және дене шынықтыруға жағымды әсер ететін ортаны қамтамасыз ету үшін қоршаған айналаның табиғи сұлулығымен өзара байланысты болуы керек [6].

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Создание воркаут парка. – [Электронный ресурс]: / – Режим доступа: <http://www.nachinanie.ru/Project/Index/63111>.
2. Энциклопедия современной техники. Строительство. – [Электронный ресурс]: / – Режим доступа: <http://www.bibliotekar.ru/spravochnik-181-4/168.htm>.
3. Джонс Дж. К. Инженерное и художественное конструирование. Современные методы проектного анализа. – М.: Мир, 1976.
4. ГОСТ 2.07.01-89. Градостроительство. Планировка и застройка городских и сельских поселений. / Госстрой СССР. - М. ЦИТП, 1990.
5. ГОСТ Р 52024-2003. Услуги физкультурно-оздоровительные и спортивные. Общие требования. URL: <http://www.standards.ru/document /4149404.aspx> (дата обращения: 09.06.2009).
6. URL:<http://www.dslib.net/arxitektura-zdanij/principy-formirovanija-arhitekturyrekreacionno-dosugovyh-kompleksov.html>